

אל"מ (מיל') אלעזר (לסיה) גלילי ז"ל

בחודש שבט תשמ"ח הלך לעולמו אלעזר (לסיה) גלילי, מייסד "מערכות" ומפקדה הראשון. מפעלו של לסיה ותפקידו המרכזי בהנחת היסודות למחשבה הצבאית ב'הגנה' וכצה"ל, ולפיתוח הספרות הצבאית העברית, הוזכרו בהרחבה בכמה מאמרים במערכות, (270-271, אוקטובר 1979, ו-283, פברואר 1983), ובמיוחד בספר חקרי מלחמה, מאסף לזכרו של אלעזר גלילי, שראה אור בהוצאת "מערכות" לפני שבועות אחדים.

אחד מחיבוריו החשובים של לסיה — שהיום אולי כבר נשכח — הוא הספר "צבאות הערבים בדורנו" שיצא לאור בחנוכה תש"ח — תוך כדי מלחמת העצמאות, ושלסיה בחר להופיע בו בשם-העט "אגר"א". במלאת שלושים למותו בחרנו להביא קטעים מן המבוא שחיבר לסיה לספר זה ואשר מסביר את מטרת הספר ואת חשיבותו, ומדגים מניה וביה את חלוציותו של האיש בתחום לימודי הצבא, את עמקות מחשבתו ומקוריותה, ואת ידענותו המופלגת.

קובץ הסקירות "צבאות הערבים בדורנו" בא לספק, ולו במידת-מה, צורך אקטואלי, אשר ציבורנו חש בו ביחוד בתקופה האחרונה. עם זאת אי-אפשר היה להצטמצם כאן בליקוט ובמתן האינפורמציה השוטפת בלבד על כוחן הצבאי של ארצות-ערב. ציון מספר הבטליונים או כמות כלי-היריה, אינו נותן עדיין מושג מציאותי על משקלם הלוחם האמיתי של מדינות ועמים. וזאת לא רק מפני הטעם, שכדי לשקול את ערכם של כך וכך אלפי אנשי-צבא מאומנים, או של תוספת כך וכך סוללות-תותחים, או של ריבוי נשק אבטומטי, או כלי-הובלה או רכב-שריון, דרושה גם התמצאות כללית במסגרת-הצבא בזמננו — אלא גם משום שמידת ערכם הממשי של כל המספרים והנתונים המעניינים האלה מתבררת רק כשהם נראים על רקע הגורמים הלאומיים, החברתיים, המשקיים, התרבותיים, והפוליטיים הכלליים של חיי אותה מדינה והווית חייו של אותו עם. יש לזכור, כי אפשרויות הפעלתו של הכוח המצוי תהינה תלויות, לעתים קרובות, בסיטואציות ציבוריות-פנימיות שבתוך המדינות השונות ובצירופי-מצביהן הפוליטיים-חיצוניים.

חובה להקדים ולומר: אין הכוונה — והאפשרות — שקובץ זה ישמש כ"ספר-ידע" ("הנדבוק" בלע"ז), כפי שמכנים במטות של צבאות גדולים קבצים על הצבאות הזרים. כי אותה יריעה מקפת וממצה, היורדת עד לפכים הקטנים של ארגון-גייסות וזיונם, המרבה בתיאורי חבר-המפקדים ובכאראקטריסטיקות אישיות, המגלה רזי-רוזין של מדיניות-הצבא אשר למדינה ה"נחקרת" — אינו בא בחשבון כאן גם בשל מספר עמודיו המוגבל של קובץ זה (העוסק בחצי תריסר מדינות!), וגם מבחינת חוג-הקוראים אשר הקובץ מכוון להם, — ולפני הכל, גם מחמת

חסרונו של חומר כה מפורט ו"פנימי". משימתנו צנועה יותר (אך חשיבותה אינה נופלת משום כך): להביא בפני השכבה הפעילה, והדורכה-על-המשמר, של ציבורנו ראשית-ידיעה והתמצאות-מה במושגי-היסוד של מדינות-הערבים כגורמים צבאיים-פוליטיים, ובמבנה הכללי של גייסותיהם והיקפם; בהבדלים האופייניים והעיקריים שביניהם ובשרשי-מניעיהם השונים; בסיכויי התפתחותם, ובגירסאות השונות של אפשרויות הופעתם והפעלתם כעתיד הקרוב.

— — —

כי גם זאת לדעת: היקפן וטיבן של הידיעות על כמה מן הגייסות הערביים לקויים למדי. השיבושים (שלא יאמנו) של הסטטיסטיקה בארצות-מזרח אלה, מכבידים אף על הערכתם של גורמים ראשוניים ביותר, כגודל האוכלוסייה, למשל; ואותה יד-ההגזמה שליטה לעתים קרובות גם בתיאורים ובמספרים המובאים בענייני צבא וזין. זאת ועוד: בד בבד עם ההגזמה צועדת, לרוב, גם הבורות: העתונות הערבית, למשל, איננה משגיחה בידיעות שהיא מביאה לא בהבדלים שבין תותח למכונת-יריה (ואף לא בין תותח לתת-מקלע), ולא כאלה שבין טנק למכונת-משוריינת, וכיוצא בזה. וכמה ממשלות ערביות נוקטות בנוהג של מיסוך לגבי עצמתן הצבאית, תוך הפרחת שמועות וגירסאות מנופחות שונות, שתכליתן להגדיל רושם ולהאדיר, בארצותיהן ומחוצה להן. אכן, תקציבן של מדינות אלו, אשר אותן יקשה להסתיר, מגלה לעתים קרובות את האמת בכללותה; אך גם אז יקשה לעמוד על הפרטים. מתוך כך יבין הקורא משום מה יהיה, לעתים, בחלק זה או אחר של סקירה מסוימת, ה"שמה" מרובה על ה"ודאי". ומוטב לציין כמה גירסאות שונות מאשר לפסוק כי אחת מהן היא הוודאית; אך זאת, כמוכח, רק כאשר אין ביטחון כי אמנם היא-היא הוודאית. וכאן המקום להעיר: תוך בחינה כזו של נתונים והסברים שונים יתרגל הקורא למתוד נכון של מחשבה צבאית בקורחית, בוחנת ומנתחת.

— — —

יתכן, כי אחר סילוק כל המסיבות המקומיות, ניתן לנפות ולהעלות במרוכז את עיקרי הבעיות והחזיונות המשותפים לכל צבאות הערבים בדורנו זה, או כמעט לכולם. אין זו מלאכה פשוטה וקלה כל-עיקר, ועל כן העדפנו, כפי שנזכר לעיל, את הדרך של ציון מצבים אופייניים ביותר במקומות בהם נודמנו בגילויים הכולט. כרם, באם ננסה לפרט, לנזחות הקורא, רשימה מעין זאת, הרי תכלול קודם כל — אם כי, אולי, לא בסדר חשיבותם המציאותית — את הבעיות דלקמן:

תכונת-הלוחמים באוכלוסייה, אשר הפסידה כבר, ועודה מפסידה והולכת מרעננות סגולותיה השבטיות בעבר, אך טרם הספיקה לסגל לעצמה את היציבות האזרחית והתרבותית — ואף לא את מלוא הכושר הטכני — של עמי המערב;

טיב הקצינות, שגם בה משתקף המעבר מחברה פיאודלית או פטריארכלית — בעלת שכבת "שליטים טבעיים" — למשטר ציבורי וטכני מורכב יותר, אשר טרם גיבש לעצמו את השכבה השלטונית בעלת תכונות האופי וההשכלה ההולמות אותו;

רמת ההשכלה והבריאות הכללית של המוני-העם, המפגרת באופן בולט (אולי — פרט ללבנון) אחרי התביעות המיידיות שהזמן החדש מציג כמעט לפני כל מדינה ערבית בימינו;

העורף התעשייתי הרופף, המהווה ברוב ארצות-ערב "פוטנציאל" צבאי דל כל-כך עד שלא נמצא כדאי לציינו כאן בכלל (פרט למצרים);

מנגנון-התובלה, אשר מעוט-פיתוחו עלול ברוב המקרים להכביד על ביצוע פעולות-מלחמה בהיקף ניכר (וביחוד — מחוץ לתחומי המדינה) ולהאיט, בתוקף תביעות-היסוד של ה"לוגיסטיקה" הצבאית, את קצב מהלכן; המבנה המדיני, המעורער ברוב ארצות-הערבים, העשוי במבחן-תבוסות-ראשונות, להביא לידי שינויים קסטטרופליים במפה המדינית-הצבאית של העולם הערבי.

— — —

אין להימנע בקובץ כזה, המיוסד על ליקוט ידיעות ממקורות שונים ובלתי-שווים בערכם, לא רק מפרצות מסוימות, אלא גם מטעויות ידועות. ועוד יותר מזה ודאית היא ההתישנות, אשר תחול כעבור זמן-מה על אחדות מהעובדות המובאות בו. אך כוונתנו היא, כי גם כעבור זמן יוכל קובץ זה לשמש נקודת-מוצא להכרת התפתחותו ואופיו של צבא-הערבים, על זרועותיו ושלוחותיו-השונים. מהלך הזמן והתרחשות המאורעות ודאי שיעלו עליו נדבכים נוספים. אולם אין בכך כדי לגרוע מן הצורך הראשוני בו כבר עתה.

א. ג.

חנוכה תש"ח